

ΘΩΜΑΣ ΣΙΤΑΡΑΣ

Καλό βόλι

ΟΙ ΚΑΛΠΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΡΤΙΠΙΑ ΜΙΑΣ ΑΛΛΗΣ ΕΠΟΧΗΣ
[1864-1940]

≈ ΠΙΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΑΠΟ ΠΟΤΕ ≈

 ΜΙΝΩΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

I

Ας ξεκινήσουμε με τα παλιά ευκλεή χρόνια

Βία και νοθεία ήταν το διαχρονικό στίγμα των εκλογών. Στο κεφάλαιο αυτό θα απολαύσετε αυθεντικές αφηγήσεις και ντοκουμέντα που το τεκμηριώνουν. Μετά το '22 τα πράγματα μπήκαν σε κάποια σειρά, και οι εφημερίδες μεταφέροντας τον παλμό της κοινής γνώμης, που «κάτι» της έλειπε, μετέφεραν με κάποια νοσταλγία εκείνα τα «ωραία» τα παλιά...

Τίποτα δεν εμπόδιζε νοθείας και επεμβάσεις

«Ανέκαθεν όλα τα κράτη και η Ελλάς ελάμβανον και λαμβάνουν μέτρα διά το ανόθευτον των εκλογών τόσον κατά τας βουλευτικές όσον και κατά τας δημοτικές εκλογάς.

Μία εκ των κυριωτέρων εγγυήσεων διά το ανόθευτον της εκλογής είνε η καλή και ακομμάτιστος όσο το δυνατόν σύνθεσις των εφορευτικών επιτροπών.

“Να φροντίσετε υμείς, οι έφοροι —έγραφεν εγκύκλιος του υπουργείου των Εσωτερικών του 1860— ίνα τα κληροδέλτια των κληρωσίμων μελών των εφορευτικών επιτροπών κατασκευασθώσιν ενώπιον υμών εκ χάρτου ομοιομόρφου και ουδαμώς κατά το σχήμα ή το μέγεθος το εν του άλλου διαφέροντα, και εκ του τεδωρημένου καταλόγου των κληρωσίμων, καθ’ υπαγόρευσιν υμών (των επάρχων) και αφού περιστραφώσι κυλινδρικός, να ριφθώσιν ανά εν άμα περιτυλισσόμενον εις κάλπην ευρύχωρον ή δοχείον μη διαφανές και μετά τούτο αφού ανακινηθή η κάλπη ή το δοχείον επανειλημμένως να προσκληθή παιδίον ηλικίας ήσσονος των δέκα ετών

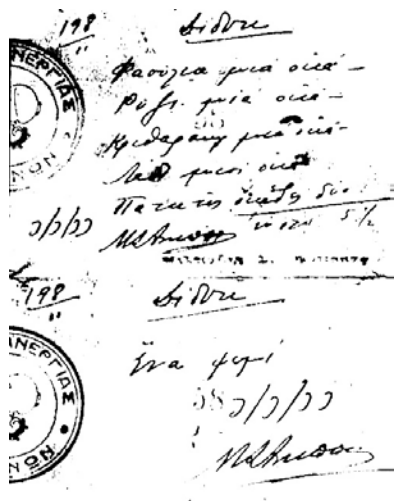
όπως επί παρουσία πάντων εξαγάγη ανά εν πέντε κληροδέλτια”.

Επειδή όμως και η καλύτερα σύνδεσις των εφορευτικών επιτροπών δεν παρείχε τας απαιτούμενας εγγυήσεις εις τα ανταγωνιζόμενα μέρη, απεφασίσθη και η σύστασις “αντεφορευτικών” επιτροπών, τα μέλη των οποίων διωρίζοντο υπό των νομαρχών και των επάρχων. Τα μέλη των αντεφορευτικών επιτροπών ήσαν ισάριθμα προς τα των εφορευτικών ήτοι πέντε.

Ως γνωστόν αι εκλογαί παλαιότερον διήρκουν επί ολοκλήρους οκτώ ημέρας. Η αντεφορευτική λοιπόν επιτροπή είχε το δικαίωμα να σφραγίξη την οπήν της κάλπης κατά την λήξιν της καθ’ εκάστην ημέρας ψηφοφορίας και την επομένην πρωίαν να εξετάζη το αλύμαντον των κατά την προτεραίαν επιτεθεισών σφραγίδων. Επίσης αι αντεφορευτικάί επιτροπαί, παρακολουδούσαι την ψηφοφορίαν, είχαν το δικαίωμα να ζητώσι και καταχωρίζωσιν εκάστοτε εν τω πρωτοκόλλω των πρακτικών πάσαν παρατήρησιν ή ένστασιν επί πάσης εκλογικής παραβάσεως λαβούσης χώραν εν τω τόπω της ψηφοφορίας.

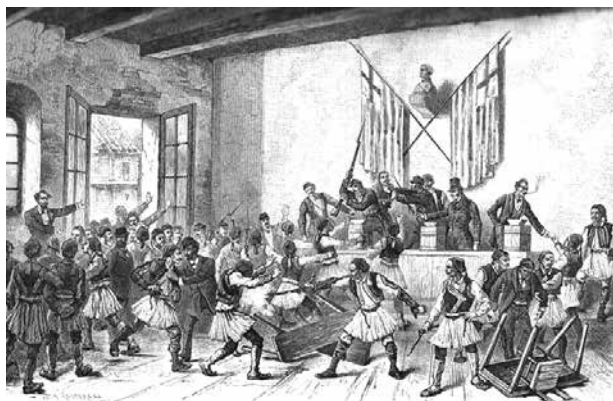
Αι κάλπαι (τα καλποδόχα κιβώτια) εάν μεν ήσαν από σανίδας, απηγορεύετο να έχουν “ρόζους” ή άλλας οπάς, εάν δε εκ λευκοσιδήρου δεν έπρεπε να έχουν την ελαχίστην σχισμήν, “χαραγήν” ή οπήν. Κατά σχετικήν εγκύκλιον της εποχής: “αι κάλπαι ούτω παρεσκευασμένοι ήδελον περιβάλλεσθαι διά στερεού πανίου περικαλύπτοντος όλας τας πλευράς και γωνίας αυτών, το οποίον έπρεπε να περικολληθή δι’ αδιαλύτου κολλητικού υγρού περί την κάλπην. Τότε δε εσφραγίζοντο διά της σφραγίδος της Νομαρχίας αι γωνιαί και αι συρραφαί όλαι του ως άνω πανίου, του περικεκολλημένου επί της κάλπης”.

Ας φαντασθή τις τι είδους “καλαφάτισμα” υφίστατο η κάλπη εκείνη με τα πανιά, τα αδιάλυτα κολλητικά υγρά, και τις νομαρχιακές βούλες εις κάθε ραφήν και κάθε γωνίαν της.

Φωτοτυπία των σημειωμάτων του έδιδοντο χθές εις τους πτω-
χούς άνέργους εργάτας, δια να δεχθούν και ψηφίσουν τον βέλ-
τιστον συνδυασμόν

Ελληνικόν Μέλλον, 1933.

1878. Εκλογικό επεισόδιο στην Τρίπολη.
Χαλκογραφία του P. Kauffmann.

Ούτω πως παρασκευαζομένη η κάλπη και εν τω μέσω εφορευτικών και αντεφορευτικών επιτροπών ετοπιδετείτο σαν Αγία Τράπεζα εις το μέσον του ναού επί τραπέζης.

“Μακράν δε της τραπέζης, συνεχίζει η αυτή εγκύκλιος, και εις μέρος καταφανές θέλουν είσθαι αι έδραι εφ’ ων θέ-

λουσι κάδεσθαι τα μέλη της εφορευτικής επιτροπής και προ των εδρών τούτων θέλει είσθαι τράπεζα, εφ’ ης θέλουσιν εργάζεσθαι ταύτα μετά του γραμματέως. Εις έτερον δε μέρος εντός του ναού, επίσης καταφανές και μακράν της κάλπης, θέλουσιν κάδεσθαι επί εδρών τα μέλη της αντεφορευτικής επιτροπής”.

Ολύμπιος τω όντι μεγαλοπρέπεια και Ρωμαιοσυγκλητική εμφάνισις εφορευτικών, αντεφορευτικών επιτροπών, περικεκολλημένων διά πανίων καλπών, μετά των γραμματέων και της κουστωδίας...

* * *

Όλα αυτά όμως τα μέτρα δεν παρημπόδιζαν ούτε τας απειραρίδμους και ατελευτήτους ενστάσεις κατά του κύρους των εκλογών, ούτε και τας πραγματικές νοθείας και επεμβάσεις.

Ούτω κατά τας βουλευτικές εκλογάς του 1847 ανεδείχθησαν βουλευταί της επαρχίας Δωρίδος οι Γεώργιος Κονδύλης και Κωνσταντίνος Φασίστας. Ούτοι έλαβον ψήφους 3.380 έκαστος. Αλλ’ ο αριθμός ούτος υπερέβαινε τον αριθμόν των πραγματικώς ψηφορησάντων κατά 166 ψήφους! Τι είχε συμβή; Αι κάλπαι εις καλήν κατάστασιν, αι σφραγίδες αλύμαντοι, τα ψηφοδέλτια 166 περισσότερα!

Η Βουλή δικάζουσα το κύρος των ανωτέρω εκλογών παρεδέχθη ότι “ερρίφθησαν μεν τα ψηφοδέλτια υπό ψηφοφόρων, οίτινες κατά παρα-

δρομήν ως εκ της συρροής αυτών παρελείφθησαν να σημειωθώσιν εις το εκλογικόν πρωτόκολλον”!

Η κάλπη του εκλογικού τμήματος του δήμου Μιδέας του Ναυπλίου εις τα 1847 είχε κατασκευασθή με διπλούν “κατάστρομα” κατά την έκφρασιν των σχετικών πρακτικών της τότε Βουλής. Ανευρέθη δε και εξητάσθη και ο κατασκευάσας αυτήν μαραγκός, όστις κατά τα αυτά πρακτικά “ωμολόγησεν ότι παραγγελθείς από τινα ελληνοφορεμένον (φέροντα ελληνικήν ενδυμασίαν), χωλαίνοντα ολίγον, κατεσκεύασε μίαν κάσσαν ήτις είνε αυτή η κάλπη με έναν μυστικόν σύρτην, διά να κρύπτονται τα χρήματα, τα οποία ο παραγγείλας εις αυτόν έλεγεν ότι ήθελε να κρύπτη, ως μη έχων πίστιν εις την οικογένειάν του”.

Ούτως ομολογήσαντος του τέκτονος την κατασκευήν μυστικού σύρτου εν τη κάλπη, διετάχθη παρά των επιτροπών να δείξη και αποσύρη αυτόν. Εν τη δοκιμασία ταύτη δεν επέτυχεν αμέσως διότι ενώ ούτος είχε προσαρμόση τον σύρτην διά βιδών, ευρέθη προσκολλημένος διά καρφίων, ώστε δεν ηδύνατο ν’ αποσύρη αυτόν, ειμή μετά την αφαίρσιν τούτων. Εξαχθέντων δε αυτών, εφάνη ο μυστικός σύρτης και επιστοποιήθη η πράξις αυτού».

Τύπος, 1936, «Ερευνητής»

Νοδεία, νοδεία, αλλά είχε το άτιμο τη μαγεία του...

«Δεν υπάρχει καμμία αμφιβολία ότι το ψηφοδέλτιο, που αντικατέστησε το σφαιρίδιο, ωφέλησε σημαντικά, διότι και τον χρόνον που χρειάζεται διά την ψηφοφορίαν εσυντόμευσε και τας καλπονοδεύσεις οπωσδήποτε περιώρισε. Αλλά εσακάτεψε και την... απόλαυσιν του εκλογέως. Το ψηφοδέλτιον δεν ημπορεί να ικανοποιήση τον φανατισμόν του.

Ο παλαιός ψηφοφόρος επερνούσε εμπρός από την μακράν σειράν των καλπών, έπαιρνε το σφαιρίδιον από τον αντιπρόσωπον του υποψηφίου, εβύδιζε το χέρι του εις το στόμιον της κάλπης και έρριχνε το σφαιρίδιον στο άσπρο ή στο μαύρο, στο “ναι” ή στο “όχι”. Εμαύριζε ή άσπριζε έτσι διά των ιδίων του χειρών και ικανοποιούσε το μίσος του ή εξεδήλωνε τον ενθουσιασμόν του.

Το μικρόν μολύβδινον σφαιρίδιον που ήταν στο χέρι του ήταν σφαίρα φονική, με την οποίαν εφόνευε τον αντιφρονούντα. Το έδινε ακόμη

Ζάλαις εκλογικαῖς,
βοή καὶ τενεκές.

—
Ρουσφρέτια, πανηγύρια καὶ χαραῖς,
καὶ μπόλικη ρετσίνα καὶ μεζέδες,
κι' οἱ ἐκλογεῖς 'στῶν σκύλων τῆς οὐραῖς
ἀρχίσαν νὰ κρεμεῦνε τενεκίδες.

—
ἀρχίζει τὸ μεγάλο καρδιοκτύπι,
κι' ἐκ τῶν ὑποψηφίων μερικοὶ
ἀπ' τὸ πολὺ μαράζι καὶ τὴ λύπη
τρεῖς μέραις τώρα μένουν νηστικοί.

—
'Στῆς ἐκκλησιαῖς ἡ κάλπαις ἱστηθῆκαν
καὶ τόσους ψηφοφόρους καρτεροῦν,
'στὸ πόδι κι' ἡ γυναῖκες σηκωθῆκαν,
καὶ ἀπ' ἰδῶ κι' ἐκεῖ ψηφοθηροῦν.

—
Στοιχήματα μεγάλα, σύρε κι' ἔλα,
κι' ἀναθρασμός καὶ κίνησις καὶ σκόνη,...
Ἑλλάς πατρίς μου χόρευε καὶ γέλα,

Ἐμμετρο του Σουρή για τις εκλογές
της 7ης Απριλίου 1885.

του λαοῦ, εχθρὸς τῆς συναλλαγῆς καὶ μέγας... ρήτωρ. Μίαν ψήφον, σας παρακαλώ.

Πολλές φορές ἡ φωνή του αντιπροσώπου ἦτο δρηνώδης καὶ ωμοίαζε με φωνὴν ζητιάνου:

—Να χαρὴς ὅ,τι αγαπάς, κύριε Νίκο, μία ψήφο για τον κυρ Γιάννη. Θα κάνης ἓνα καλό.

Ο αντιπρόσωπος ὥφειλε προ παντός να γνωρίζη τους ψηφοφόρους ἢ τουλάχιστον τα ονόματά τους, τὴν καταγωγὴν τους καὶ τὸ ἐπάγγελμά τους.

—Γιατρέ, μια ἀσπρη για τον κύριο Λεβίδη.

—Δεν εἶνε ἀνάγκη να μου τη ζητήσης.

—Ευχαριστώ.

Πολλές φορές ὅμως ἡ ἀσπρη, τὴν οποίαν υπέσχετο ὁ εκλογεὺς εἰς τον αντιπρόσωπον, πριν φθάση εἰς τὸ τέρμα του δρόμου τῆς, εἰνέτο... μαύρη.

Τα κόλπα των αντιπροσώπων ἦσαν πολλὰ. Ὅταν περνούσε κανεῖς

καὶ “δαγκωτό”. Ἡ ψηφοφορία ἦταν ἐτσι σαν μια δίκη.

Ο υποψήφιος δεν ἐδικάζετο ἐρή-
μην, ὅπως τώρα με τὸ ψηφοδέλτιον.

Απέναντι ἦτο ἡ κάλπη του καὶ ἐπάνω ἡ φωτογραφία του. Πολλές φορές παρίστατο καὶ ὁ ἴδιος ὁ υπο-
ψήφιος. Καὶ ὁ ψηφοφόρος, ἀν ἦταν εχθρὸς του, του τὴν ἐρριχνε κατὰ-
στηθα.

Ἐπειτα ἡ τελετὴ τῆς ψηφοφο-
ρίας εἶχε μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐν-
διαφέρον. Οἱ ἀντιπρόσωποι σας ἐξεδεΐαζαν τας ἀρετάς των υποψη-
φίων, σας μιλούσαν για τα σπάνια
προτερήματά τους, για τα προσό-
ντα τους:

— Ο κ. Κ... λαμπρὸς ἐπιστήμων
καὶ ἄνθρωπος ἀνιδιοτελῆς. Φίλος

μεδυσμένος ή κανείς αφηρημένος κατ'όρων να τον πείσουν ότι... εψήφισε και εκρατούσαν το σφαιρίδιον, το οποίον έρριχναν εις τα άσπρα.

Η τελευταία κάλπη ήταν πάντοτε πιο τυχερή από τις άλλες, διότι ο ψηφοφόρος, βαρυνόμενος πλέον, ή άφηνε την ψήφον του εις τον αντιπρόσωπον ή ενέδιδεν εις τας παρακλήσεις του και τον εψήφισε.

— Ε! Δος του μια άσπρη, έτσι κ' έτσι δεν θα βγη. Τελευταίος είνε... Κάνε ένα καλό.

Δι' αυτό γνωστός πολιτευόμενος των Αθηνών, του οποίου το επώνυμον άρχιζε από Ο, εις τας εκλογάς άρχιζε από Ω διά να πάρη την τελευταίαν θέσιν. Και έτσι οι έσχατοι εγίνοντο πρώτοι.

Όλας αυτάς τας απολαύσεις τας εσάρωσε το ψηφοδέλτιον. Η κάλπη που ήταν από τενεκέ και εσυμβόλιζε έτσι ολίγον και την αξίαν, αντικατεστάθη από το πεζόν ξύλινον κιβώτιον, και το σφαιρίδιον που ώπλιζε την χείρα του εκλογέως και είχε και κάποιαν βαρύτητα... το διεδέχθη το ελαφρόν τεμάχιον του χάρτου».

Προεκλογική αφίσα του Λαϊκού Κόμματος.

Έθνος, 1933, Τίμος Μωραϊτίνης

«Εκλογές είναι αυτές ή σαχλαμάρα; Ούτε ένα καυγαδάκι, ούτε μια φασαρία. Δεν έχουν αίμα ετούτοι οι σημερινοί!»

«Ο παλαιός ψηφοφόρος ήταν χδες απαρηγόρητος. Θυμότανε τις εκλογές του παλαιού καιρού με τις διαδηλώσεις, τα ζήτω, τα βεγγαλικά, τις συμπλοκές, τις πιστολιές και εδάκρυζε.

— Τότε καταλάβαινες πως ψήφιζες, πως νικούσε ο κυρίαρχος λαός, έλεγε στην παρέα του. Θυμάμαι σε μια διαδήλωσι του Δεληγιάννη, που ξηλώσαμε όλες τις σανίδες από ένα γιαπί και ριχτήκαμε στους Τρικουπικούς. Εκεί να 'βλεπες τι θα πη λαός!

Όταν έπεσε στη μέση το ιππικό, αρπάζω ένα μαδέρι και το ρίχνω ανά-

Ἐκ Λαμίας ἐλάβομεν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα

• Ἀπὸ τῆς χθὲς ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τοῦ Νομαρχιακοῦ καταστήματος κυματίζει ἐρυθρὰ σημαία, τὸ σύμβολον τοῦ ὑπουργικοῦ συνδυασμοῦ. Ὑπάρχοντες δὲ δημόσιοι καὶ δημοτικοὶ διαρρήξαντες πάντα πρὸς αἰδῶ θεσμὸν, μετεβλήθησαν εἰς ταπεινοὺς ψηφοθήρας. Παύσεις, διορισμοί, μεταθέσεις εἰς ἡμερησίαν διάταξιν. Ἐργοδηγοὶ τρέχουσιν ἀνὰ τὰ χωρία σχεδιάζοντες δὴθεν ἀμαξήτας ὁδοῦς. Ὑπουργικοὶ ὑποψήφιοι καὶ δῆμαρχοι περιοδεύουσι, συνοδευόμενοι ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ εἰσπρακτόρων. Καταπίψεις ἀντιπολιτευομένων εἰς τὸ κατὰ κράτος. Δωροδοκία ἐκλογέων ἐκτελεῖται ἀσυστόλως καὶ πανηγυρικῶς.

Ἑσπερος, 1890.

το δεύτερο γαλόνι. Δεν ἤδελα να τον σκοτώσω, μόνον να τον καθαιρέσω.

Ἐστριψε το μουστάκι του, το οποίο διατηρεῖ ἀκέραιον, εἰς ἀνάμνησιν των ηρωικῶν χρόνων, καὶ ἐπρόσδεσε:

— Ἐκλογές εἶνε αὐτές ἢ σαχλαμάρα; Οὔτε ἓνα καυγαδάκι, οὔτε μια φασαρία. Δεν ἔχουν αἷμα ἐτούτοι οἱ σημερινοί!

Καὶ συνεπέρανε: Γι' αὐτό δεν βγαίνει καὶ μια Κυβέρνησις σωστή!

— Ἐπειτα το ψηφοδέλτιο. Μα μπορεῖς, στο Θεό σου, να ψηφίσῃς με ἓνα ραβασάκι; Για τον ψηφοφόρο που ἔχει φρονήματα εἶνε το σφαιρίδιο. Με το σφαιρίδιο καταλαβαίνει την ψήφο. Τώρριχνες δαγκωτό στον ἀντίπαλο. Κι' ἄμα τον ἐχτιμούσες πολὺ του τώδινες χρυσό. Ἐφτά τέτοια χρυσά ἔρριξα μια φορά στον Δεληγιαννικὸ συνδυασμό.

Ἐπειτα ἡ ἀγανάκτησίς του ἐστράφη κατὰ των αστυνομικῶν μέτρων.

— Καὶ γιατί κλείσανε τα μαγαζιά, μπορεῖς να μου πῃς; Ἐκλογή θα πῃ χαρά. Ἀν δεν γλεντήσῃ ο κοσμάκης στις ἐκλογές πότε θα γλεντήσῃ; Μα πῶς να γλεντήσῃ ο κοσμάκης με στεγνὸ λαρύγγι;

Τότε οἱ ταβέρνες ἦταν ἀνοιχτές. Οἱ υποψήφιοι κερνάγανε ἀράδα τους ψηφοφόρους. Ἐπινες κι' ἀπὸ τους δικούς σου κι' ἀπὸ τους ἀντιδότες. Εἰς μια φορά βρέθηκα μπλεγμένος σε μια ομάδα Τρικουπικῶν. Με κεράσανε. Ἐπειτα ἤπια ἀπὸ τους Δεληγιαννικούς. Κ' ἔτσι ἔκανα μικτὸ συνδυασμό ἀπὸ Τρικουπικὴ καὶ Δεληγιαννικὴ ρετσίνα.

Τώρα σου κλείνουν τα μαγαζιά καὶ σου κάνουν νεκροταφεῖο την Αθήνα. Τι κυρίαρχος λαὸς λοιπόν εἶμαι ἐγώ, που δεν μπορῶ να πῶ καὶ να φωνάξω; Κ' ὕστερις σου βάζουνε ἓνα μεγάφωνο ν' ἀκούσῃς το λόγο. Βρε, μεγάφωνο ἦρδα ν' ἀκούσω; Ἄκου κουβέντα! Καὶ πῶς θα διακόψω τον ῥήτορα;

μεσα στα ἄλογα. Ἐνας λοχίας προλαβαίνει καὶ μου κατεβάξει μια σπαδιά. Του ρίχνω δυο πιστολιές καὶ του ξηλώνω... το ἓνα γαλόνι...

— Τον ἔκανες δηλαδὴ δεκανέα...

— Ρε, τον καθαίρεσα ολότελα, γιατί με τη δευτέρη πιστολιά τού ξήλωσα καὶ

Έμεινε συλλογισμένος. Κ' έπειτα είπε σιγά:

— Άμ' το άλλο πού το βά-
ξεις;

— Ποιο;

— Που διατηρούσες τα εκλογικά σου δικαιώματα και μετά θάνατον και ψήφιζες και στην άλλη ζωή... Τότε ο υποψήφιος σε λογάριαζε και πεθαμένο. Τώρα σε λογαριάζει όσο ζης, άμα πεθάνης δεν

σε χρειάζεται. Είδες κανένα πολιτικό να ακολουθήση την κηδεία κανενός φαναρτζή; Τότε όμως την ακολουθούσε. Γιατί και ο φαναρτζής μπορεί ν' άφινε την ψυχήν του, την ψήφο του όμως την κρατούσε...

Αναστέναξε βαθειά και έφυγε μουρμουρίζων κάποιο παληό εκλογικό τραγούδι».

Σε κάθε αναφορά του αντιπάλου το πλήθος
ωρύεται με πάθος.

Έθνος, 1935, Τίμος Μωραϊτίνης

Και βέβαια αν δεν βοηθούσαν τα παραδοσιακά μέσα είχαμε πάντα κα-
βάτσα τους μπράβους. Ό,τι και να γραφόταν γι' αυτούς μέχρι τον Μεσο-
πόλεμο λίγο ήταν.

Τον Αύγουστο του 1931 στο θέατρο ΠΕΡΟΚΕ, όπου παιζόταν η σατιρι-
κή επιθεώρηση *Η κατεργάρα*, μπράβοι άρχισαν να πυροβολούν στη σκη-
νή γιατί τους ενοχλούσε η καυστική σάτιρα του 27χρονου τότε Βασίλη
Αυλωνίτη. Υπήρξαν τραυματισμοί και ένας άτυχος τεχνικός πλήρωσε με
τη ζωή του τη μισαλλοδοξία της εποχής.

Το επεισόδιο προξένησε μεγάλη εντύπωση στην κοινή γνώμη αφού,
όπως είδαμε, η πολιτική σκηνή απέφευγε πλέον τις ακρότητες του πα-
ρελδόντος.

Οι μπράβοι, άλλοτε και σήμερα

«Το πιστόλι και η μαγκούρα εξακολουθούν να θριαμβεύουν. Οι μπράβοι
ποτέ δεν έλειψαν από την ελληνικήν πολιτικήν σκηνήν. Το όνομά των

Οι μπράβοι ή μαγκουροφόροι ή μόρτες ή
μάγκες ή παλικάραδες
ποτέ δεν έλειψαν από την πολιτική σκηνή
εκείνων των εποχών.

είνε όχι μόνον μπράβοι, αλλά
και μαγκουροφόροι, μόρτες,
μάγκες, παλληκαράδες.

Εις την Ήπειρον οι παλλη-
καράδες ελέγοντο παλαιότε-
ρα μπαντίδοι και ήσαν τύποι
αγνών γλεντζέδων και πατριω-
τών. Δεν τα έβαζαν ποτέ με
αδώους και άκακους. Εκτυ-
πούσαν τους Τούρκους εις το
ψαχνό.

Οι μπαντίδοι της Ηπείρου
θεωρούνται από πολλούς ως
οι γενάρχει των σημερινών μα-
γκουροφόρων, των παλληκα-

ράδων, των μυστικών σωματοφυλάκων των πολιτικών μας προσώπων.

Η ιδέα όμως αυτή δεν είναι ορθή, διότι οι Ηπειρώται δεν υπηρέτησαν
ως σωματοφύλακες εις τα πολιτικά πρόσωπα της Ελλάδος. Πολλοί από
αυτούς, από την Βόρειον Ήπειρον ιδίως, και πολλοί Αλβανοί ήσαν κα-
βάσηδες και σωματοφύλακες εις πρεσβείας και προξενεία. Άλλοι εχρη-
σιμοποιούντο ως φύλακες μεγάλων αγροτικών και αστικών κτημάτων.
Πρόσωπα πολιτικά από τα δράσαντα κατά την τελευταίαν εκατονταε-
τίαν είχαν βέβαια και Ηπειρώτας σωματοφύλακας, κυρίως όμως ήσαν
αυτοί από άλλα μέρη της Ελλάδος.

Καλό βόλι

ΟΙ ΚΑΛΠΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΡΤΙΠΙΑ ΜΙΑΣ ΑΛΛΗΣ ΕΠΟΧΗΣ
[1864-1940]

Μια γλυκιά και πικρή, συνάμα, αναδρομή στα εκλογικά συμβάντα των παλιών χρόνων (1864-1940), για να μάθουμε, να θυμηθούμε, να συγκρίνουμε το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτούργησε το δημοκρατικό μας πολίτευμα, μετά την απελευθέρωση από τον οθωμανικό ζυγό. Ένα περιβάλλον γεμάτο πάθος, βία, νοθεία κι επεμβάσεις κάθε τύπου... Κι όλα αυτά σε συνδυασμό με τη «διαστροφική», πολλές φορές, ευστροφία που μας διακρίνει ως Έλληνες δημιουργώντας ατελείωτες ιστορίες. Στην αρχή, προξενούν ιλαρότητα, αλλά μετά θλίψη και προβληματισμό. Ψήφος ή... ψόφος;

Ο γνωστός αθηναιογράφος Θωμάς Σιταράς παρουσιάζει την εκλογική ατμόσφαιρα στις βουλευτικές και δημαρχιακές εκλογές, την επίδραση των κομμάτων και του κομματισμού, τη λειτουργία της Βουλής και των κυβερνητικών υπηρεσιών, τους βουλευτές και τα ρουσφέτια τους, την εκμετάλλευση των ψηφοφόρων και των ανέργων μέσα από κείμενα και πλούσιο φωτογραφικό υλικό της εποχής.

Ο αναγνώστης αναλογίζεται τι και πόσα τελικά έχουν αλλάξει στη νεότερη Ιστορία μας. Κι αυτός ο προβληματισμός πιθανόν να μας βοηθήσει σήμερα να ερμηνεύσουμε αρκετά από τα συμβαίνοντα, αφού το βιβλίο αναδεικνύει τις ρίζες, την πηγή από όπου ξεκίνησαν όλα. Ένα βιβλίο πιο επίκαιρο από ποτέ...

